

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. gegužės 17 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2004/18/EB – Viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarka – Ryšiai tarp konkurso dalyvių, pateikusių atskirus pasiūlymus tame pačiame konkurse – Konkurso dalyvių, perkančiosios organizacijos ir nacionalinio teismo pareigos“

Byloje C-531/16

dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 11 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2016 m. spalio 18 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras,

UAB „Ecoservice projektai“, buvusi UAB „Specializuotas transportas“,

dalyvaujant:

UAB „VSA Vilnius“,

UAB „Švarinta“,

UAB „Specialus autotransportas“,

UAB „Ecoservice“,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas T. von Danwitz, teisėjai C. Vajda, E. Juhász (pranešėjas), K. Jürimäe ir C. Lycourgos,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centro, atstovaujamo advokato L. Songailos,
- UAB „Ecoservice projektai“, atstovaujamos advokato J. Elzbergo, padedamo V. Mitrausko,
- UAB „VSA Vilnius“, atstovaujamos advokato D. Krukonio,

* Proceso kalba: lietuvių.

- UAB „Švarinta“, atstovaujamos advokato K. Smaliuko,
  - Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos D. Kriaučiūno, G. Taluntytės ir R. Butvydytės,
  - Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, T. Müller ir J. Vláčil,
  - Europos Komisijos, atstovaujamos A. Tokár ir A. Steiblytės,
- susipažinęs su 2017 m. lapkričio 22 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 45, 56 ir 101 straipsnių, 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 114; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132; klaidų ištaisymas OL L 339, 2014, p. 14) 2 straipsnio ir 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/665/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo (OL L 395, 1989, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 246), iš dalies pakeistos 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/66/EB (OL L 335, 2007, p. 31; toliau – Direktyva 89/665), 1 straipsnio 1 dalies trečiosios pastraipos ir 2 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant UAB „VSA Vilnius“ ir Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centro ginčą dėl šio centro sudarytos viešojo pirkimo sutarties dėl Šiaulių miesto savivaldybės komunalinių atliekų surinkimo ir jų transportavimo į apdorojimo vietą paslaugų.

Teisinis pagrindas

Direktyva 89/665

- 3 Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje numatyta:

„Valstybės narės turi imtis reikiamų priemonių užtikrinti, kad sutarčių, kurias apima Direktyvos 2004/18/EB taikymo sritis, atveju perkančiųjų organizacijų priimti sprendimai galėtų būti veiksmingai ir visų pirma kuo greičiau peržiūrėti šios direktyvos 2–2f straipsniuose nurodytomis sąlygomis remiantis tuo, kad tokiais sprendimais buvo pažeisti viešuosius pirkimus reglamentuojantys [Sąjungos] teisės aktai arba nacionalinės taisyklės, kuriomis tie teisės aktai perkeliama į nacionalinę teisę.“

- 4 Pagal šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies b punktą:

„Valstybės narės turi užtikrinti, kad priemonės, kurių imtasi dėl 1 straipsnyje nurodytų peržiūros procedūrų, apimtų nuostatas dėl įgaliojimų:

<...>

b) panaikinti neteisėtai priimtus sprendimus arba užtikrinti jų panaikinimą, įskaitant diskriminuojančių techninių, ekonominių ar finansinių specifikacijų, nurodytų kvietime teikti pasiūlymus, sutarties dokumentuose arba bet kuriuose su sutarties suteikimo [sudarymo] procedūra susijusiuose dokumentuose, pašalinimą;

<...>“

Direktyva 2004/18

5 Direktyvos 2004/18 2 straipsnis suformuluotas taip:

„Perkančiosios organizacijos ūkio subjektams taiko vienodas sąlygas, jų nediskriminuoja ir veikia skaidriai.“

6 Šios direktyvos 45 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Ūkio subjektas gali būti pašalintas iš dalyvavimo pirkime, jei:

- a) jis yra bankrutavęs arba likviduojamas, jei jo veiklą administruoja teismas, jei jis yra susitaręs su kreditoriais, jei jis sustabdė savo verslą arba yra kitoje analogiškoje padėtyje, kuri atsirado dėl panašios procedūros pagal nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus;
- b) jam iškelta bankroto, įsakymo dėl likvidavimo ar jo veiklos administravimo byla, yra susitarta su kreditoriais arba jo atžvilgiu yra vykdomas panašus procesas pagal nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus;
- c) jo atžvilgiu, remiantis valstybės teisės aktų nuostatomis, yra priimtas teismo sprendimas, turintis *res judicata* galią dėl profesinio elgesio taisyklių pažeidimo;
- d) jis pripažintas kaltu dėl rimto profesinio nusižengimo, kuris yra įrodytas bet kokiomis priemonėmis, kurias perkančioji organizacija gali pateikti;
- e) neįvykdė reikalavimų, susijusių su socialinio draudimo įmokų mokėjimu šalies, kurioje jis įsisteigęs arba kurioje įsikūrusi perkančioji organizacija, teisės aktų nustatyta tvarka;
- f) neįvykdė reikalavimų, susijusių su mokesčių mokėjimu, šalies, kurioje jis įsikūręs arba kurioje įsikūrusi perkančioji organizacija, teisės aktų nustatyta tvarka;
- g) yra pripažintas kaltu dėl rimto melagingos informacijos, reikalaujamos šiame skirsnyje, pateikimo arba yra pripažintas kaltu dėl tokios informacijos nepateikimo.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 7 2015 m. liepos 9 d. Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras paskelbė apie Šiaulių miesto savivaldybės komunalinių atliekų surinkimo ir jų transportavimo į apdorojimo vietą paslaugų pirkimo konkursą.
- 8 Pasiūlymus pateikė keturi dalyviai, t. y. UAB „Specializuotas transportas“ (toliau – tiekėja B), UAB „Ekonovus“, UAB „Specialus transportas“ (toliau – tiekėja A) ir ūkio subjektų grupė, kurią sudarė UAB „VSA Vilnius“ ir UAB „Švarinta“.
- 9 Tiekėjos A ir B yra UAB „Ecoservice“, kuri turi atitinkamai 100 % ir 98,12 % jų akcijų, patronuojamosios bendrovės. Tiekėjų A ir B valdymo organus sudaro tie patys fiziniai asmenys.

- 10 Konkurso paskelbimo metu galiojusiuose teisės aktuose nebuvo aiškiai įtvirtintos pareigos konkurso dalyviams atskleisti sąsajas su kitais atitinkamame viešojo pirkimo konkurse dalyvaujančiais ūkio subjektais, o perkančiosioms organizacijoms – šias sąsajas tikrinti, vertinti ar dėl jų priimti sprendimus. Konkurso sąlygose tokių pareigų taip pat nenustatyta.
- 11 Vis dėlto kartu su savo pasiūlymu tiekėja B pateikė deklaraciją, joje nurodė, kad konkurse dalyvauja savarankiškai ir nepriklausomai nuo kitų ūkio subjektų, kurie galėtų būti su ja susiję, ir prašė, kad perkančioji organizacija visus kitus ūkio subjektus vertintų kaip konkurentus. Be to, ji nurodė įsipareigojanti paprašyta pateikti su ja susijusių ūkio subjektų sąrašą.
- 12 2015 m. rugsėjo 24 d. perkančioji organizacija atmetė tiekėjos A pasiūlymą, motyvuodama tuo, kad dviejų jos šiukšliavežių varikliai neatitinka reikalaujamo kokybės standarto. Tiekėja A šio sprendimo neginčijo.
- 13 2015 m. spalio 22 d. perkančioji organizacija informavo konkurso dalyvius apie pasiūlymų eilę ir apie sprendimą sudaryti sutartį su tiekėja B.
- 14 VSA *Vilnius*, kuri pasiūlymų eilėje nurodyta iš karto po tiekėjos B, pateikė perkančiajai organizacijai pretenziją, joje nurodė, kad buvo netinkamai įvertinti dalyvių pasiūlymai ir pažeisti vienodo požiūrio ir skaidrumo principai. Ji manė, kad tiekėjos A ir B veikė kaip asocijuotųjų įmonių grupė, jų pasiūlymai buvo alternatyvūs ir, kadangi pranešime apie viešąjį pirkimą numatytas draudimas teikti alternatyvius pasiūlymus, jų pasiūlymus perkančioji organizacija turėjo atmesti.
- 15 Perkančiajai organizacijai atsisakius tenkinti jos pretenziją, VSA *Vilnius* pareiškė ieškinį Šiaulių apygardos teisme (Lietuva). 2016 m. sausio 18 d. sprendimu tas teismas panaikino perkančiosios organizacijos sprendimus, kuriais nustatytas pasiūlymų eiliškumas ir nuspręsta sudaryti sutartį su tiekėja B. 2016 m. balandžio 5 d. Lietuvos apeliacinis teismas paliko nepakeistą šį sprendimą.
- 16 Šie pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai manė, kad perkančioji organizacija, nors žinojo apie tiekėjas A ir B siejantį ryšį, nesiėmė jokių veiksmų tam, kad nustatytų, kokią įtaką šis ryšys turi realiai konkurso dalyvių konkurencijai. Nors nacionalinės teisės aktuose nenumatyta tokios pareigos, kadangi tiekėjos A ir B žinojo apie kitos iš jų dalyvavimą viešajame pirkime, apie savo ryšius jos turėjo pranešti perkančiajai organizacijai. Tiekėjos B pateikta deklaracija yra nepakankama siekiant nustatyti, kad ši pareiga buvo tinkamai įvykdyta.
- 17 Tuomet VSA *Vilnius* ir tiekėja B kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.
- 18 Šiomis aplinkybėmis Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar [SESV] 45 ir 56 straipsnių nuostatose įtvirtintos asmenų ir paslaugų judėjimo laisvės, Direktyvos 2004/18 2 straipsnyje nustatyti tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principai bei iš jų išplaukiantis laisvos ir sąžiningos ūkio subjektų konkurencijos principas (kartu ar atskirai, bet šiomis nuostatomis neapsiribojant) turi būti suprantami ir aiškinami taip, kad:

jei tarpusavyje susiję tiekėjai, kurių ekonominiai, vadybos, finansiniai ar kiti ryšiai objektyviai gali kelti abejonių dėl nepriklausomumo ir konfidencialios informacijos apsaugos ir (ar) gali sudaryti prielaidas (potencialią galimybę) dėl to turėti pranašumo prieš kitus tiekėjus, tame pačiame viešojo pirkimo konkurse nusprendę pateikti atskirus (savarankiškus) pasiūlymus, dėl to bet kokių atveju, nepriklausomai nuo to, nacionaliniame viešųjų pirkimų teisiniame reguliavime tokia pareiga konkrečiai jiems įtvirtinta ar ne, privalo perkančiajai organizacijai, net jei ji atskirai to jų nesiteirauja, šiuos savo ryšius [pa]viešinti?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą:
  - a) būtų teigiamas (t. y. tiekėjai bet koku atveju perkančiajai organizacijai privalo [pa]viešinti savo ryšius), ar tuomet tokios pareigos nevykdymo ar netinkamo vykdymo aplinkybė pakankama perkančiajai organizacijai pripažinti, o peržiūros institucijai (teismui) spręsti, kad tame pačiame viešojo pirkimo konkurse atskirus pasiūlymus pateikę tarpusavyje susiję tiekėjai dalyvauja realiai nekonkuruodami (fiktyviai)?
  - b) būtų neigiamas (t. y. tiekėjai jokios papildomos – teisės aktuose ar pirkimo sąlygose neįtvirtintos – savo ryšių [pa]viešinimo pareigos neturi), ar tuomet perkančiajai organizacijai tenka tokių tarpusavyje susijusių ūkio subjektų dalyvavimo ir iš to kylančių padarinių rizika, jei ji pati viešojo pirkimo dokumentuose tokios dalyvių pareigos nenurodo?
3. Nepriklausomai nuo atsakymo į pirmąjį klausimą ir atsižvelgiant į 2015 m. kovo 12 d. Sprendimą *eVigilo* (C-538/13, EU:C:2015:166), ar pirmajame klausime nurodytos teisės normos ir Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalies trečioji pastraipa bei šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies b punktas (kartu ar atskirai, bet šiomis nuostatomis neapsiribojant) turi būti suprantami ir aiškinami taip, kad:
  - a) jei viešojo pirkimo procedūrų metu perkančiajai organizacijai bet koku būdu paaiškėja reikšmingi kelių konkurso dalyvių tarpusavio ryšiai (sąsaja), ji, nepriklausomai nuo savo šio fakto ir (ar) kitų aplinkybių (pvz., tiekėjų pasiūlymų formos ir turinio nepanašumas, tiekėjo viešas pasižadėjimas sąžiningai konkuruoti su kitais dalyviais ir pan.) vertinimo, privalo atskirai kreiptis į susijusius konkurso dalyvius ir jų prašyti paaiškinti, ar ir kaip asmeninė jų padėtis suderinama su laisva ir sąžininga tiekėjų konkurencija?
  - b) perkančiajai organizacijai tokią pareigą turint, bet nevykdant, teismui tai yra pakankamas pagrindas jos veiksmus, neužtikrinusius procedūrų skaidrumo ir objektyvumo, pripažinti neteisėtais, iš ieškovo nereikalaujant ar savo iniciatyva nesprenžiant dėl galimos tarpusavyje susijusių asmenų asmeninės padėties įtakos konkurso rezultatams?
4. Ar trečiajame klausime nurodytos teisės normos ir SESV 101 straipsnio 1 dalies nuostatos (kartu ar atskirai, bet šiomis nuostatomis neapsiribojant), atsižvelgiant į 2015 m. kovo 12 d. Sprendimą *eVigilo* (C-538/13, EU:C:2015:166), 2016 m. sausio 21 d. Sprendimą *Eturas ir kt.* (C-74/14, EU:C:2016:42) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimą *VM Remonts ir kt.* (C-542/14, EU:C:2016:578), turi būti suprantamos ir aiškinamos taip, kad:
  - a) tiekėjai (ieškovei), sužinojusiai apie vienos iš susijusių viešojo pirkimo konkurso dalyvių (tiekėjos A) mažiausios kainos pasiūlymo atmetimą ir kitos (tiekėjos B) pripažinimą pirkimo laimėtoja, taip pat atsižvelgiant į kitas su šiomis tiekėjomis ir jų dalyvavimu pirkime susijusias aplinkybes (tiekėjų A ir B valdybų narių sutaptį, tą pačią patronuojančią bendrovę, kuri konkurse nedalyvavo, aplinkybę, kad tiekėjos A ir B perkančiajai organizacijai ne[pa]viešino savo sąsajų ir atskirai dėl jų neteikė papildomų paaiškinimų, *inter alia*, nes jų nebuvo teiraujasi, kad tiekėja A pasiūlyme pateikė prieštarigus duomenis apie siūlomų transporto priemonių (šiukšliavežių) atitiktį Konkurso sąlygai EURO V, kad ši tiekėja, pateikusi mažiausios kainos pasiūlymą, kuris dėl nustatytų trūkumų buvo atmestas, pirma, tokio perkančiosios organizacijos sprendimo neskundė ir, antra, dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo pateikė apeliacinį skundą, kuriame, *inter alia*, įrodinėjo savo pasiūlymo atmetimo teisėtumą; ir kt.) ir kai dėl visų šių aplinkybių perkančioji organizacija nesiėmė jokių veiksmų, tik ši informacija pakankama pagrįsti peržiūros institucijai reiškiamą reikalavimą pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmus, neužtikrinusius procedūrų skaidrumo ir objektyvumo, papildomai iš ieškovės nereikalaujant konkrečiai įrodyti tiekėjų A ir B nesąžiningo elgesio?
  - b) tiekėjos A ir B perkančiajai organizacijai neįrodo, kad realiai ir sąžiningai varžėsi viešojo pirkimo konkurse tik todėl, kad tiekėja B savanoriškai pateikė sąžiningo dalyvavimo deklaraciją, pas šią tiekėją įdiegti dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose kokybės vadybos standartai, be to, šių dalyvių pasiūlymų forma ir turinys nėra identiški?

5. Ar tame pačiame konkurse, kurio vertė siekia tarptautinio pirkimo vertę ir kurį paskelbusios perkančiosios organizacijos buveinės ir paslaugų teikimo vieta nėra labai nutolusi nuo kitos valstybės narės (Latvijos Respublikos), atskirai dalyvaujančių tarpusavyje susijusių ūkio subjektų (jas abi patronuoja ta pati bendrovė) veiksmai, *inter alia*, atsižvelgiant į vieno iš šių subjektų savanorišką sąžiningo konkuravimo deklaracijos pateikimą, iš principo gali būti vertinami pagal SESV 101 straipsnio nuostatas ir jas aiškinančią Teisingumo Teismo jurisprudenciją?“

Dėl prejudicinių klausimų

19 Visų pirma reikia pažymėti, kad prejudiciniuose klausimuose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi SESV 45 ir 46 straipsniais, tačiau nepaaiškina, kodėl šių straipsnių aiškinimas yra būtinas pateikiant atsakymą į minėtus klausimus. Be to, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ginčui pagrindinėje byloje išspręsti reikšminga Direktyva 2004/18. Atsižvelgiant į tai, nereikia pateikti SESV 45 ir 56 straipsnių išaiškinimo.

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

20 Pirmuoju ir antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2004/18 2 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, nesant aiškios teisės normos arba specialios sąlygos viešojo pirkimo skelbime ar konkurso sąlygose, atskirus pasiūlymus per tą pačią procedūrą pateikę tarpusavyje susiję konkurso dalyviai privalo perkančiajai organizacijai savo iniciatyva pranešti apie savo ryšius.

21 Šiuo klausimu visų pirma reikia priminti, kad Sąjungos teisėje, konkrečiai Direktyvoje 2004/18, nenumatyta bendro draudimo susijusioms įmonėms pateikti pasiūlymus vykstant viešojo pirkimo procedūrai. Be to, iš jurisprudencijos matyti, kad, atsižvelgiant į Sąjungos interesą užtikrinti, kad konkurso procedūroje dalyvautų kuo daugiau dalyvių, su veiksmingu Sąjungos teisės taikymu būtų nesuderinama, jeigu tarpusavyje susijusioms įmonėms sistemingai būtų neleidžiama dalyvauti toje pačioje viešojo pirkimo procedūroje (šiuo klausimu žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 26 ir 28 punktus).

22 Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad įmonių grupės gali būti įgijusios įvairias formas ir turėti įvairius tikslus ir nebūtinai kontroliuojamosios įmonės neturi jokios autonomijos savo prekybos politikos ir ekonominės veiklos srityje, įskaitant dalyvavimą viešojo pirkimo procedūroje. Be to, tos pačios grupės įmonių santykius gali reglamentuoti specialios nuostatos, pavyzdžiui sutartinio pobūdžio, galinčios užtikrinti tiek nepriklausomumą, tiek konfidencialumą rengiant pasiūlymus, kuriuos tuo pačiu metu pateiks nagrinėjamos įmonės per tą pačią konkurso procedūrą (2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 31 punktus).

23 Be to, dėl klausimo, ar, nesant aiškios teisės normos arba specialios sąlygos viešojo pirkimo skelbime ar konkurso sąlygose, konkurso dalyviai vis tiek privalo deklaruoti perkančiajai organizacijai juos siejančius ryšius, pažymėtina, kad Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad skaidrumo ir vienodo požiūrio principai, reglamentuojantys visas viešojo pirkimo procedūras, reikalauja, kad esminės dalyvavimo pirkime sąlygos ir tvarka, visų pirma dalyviams tenkančios pareigos, būtų aiškiai nustatytos iš anksto ir paskelbtos viešai, kad šie dalyviai galėtų tiksliai žinoti procedūros apribojimus ir būtų tikri, kad tokie patys apribojimai taikomi visiems konkurentams (2016 m. birželio 2 d. Sprendimo *Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404, 37 punktus ir jame nurodyta jurisprudencija).

24 Konkurso dalyvių įpareigojimas savo iniciatyva deklaruoti jų ryšius su kitais dalyviais, nors tokia pareiga nenumatyta nei taikytinoje nacionalinėje teisėje, nei viešojo pirkimo skelbime apie konkursą ar konkurso sąlygose, nebūtų aiškiai nustatyta sąlyga, kaip tai suprantama pagal ankstesniame punkte

nurodytą jurisprudenciją. Tokiu atveju dalyviams būtų sunku nustatyti tikslią tokios pareigos apimtį, juo labiau kad, atsižvelgiant į patį sutarties sudarymo procedūros pobūdį, ne visada galima žinoti visų tos pačios procedūros dalyvių tapatybę, kol nesibaigė terminas pasiūlymams pateikti.

- 25 Be to, reikia pažymėti, kad, nesant dalyviams tenkančios pareigos informuoti perkančiąją organizaciją apie jų galimus ryšius su kitais dalyviais, perkančioji organizacija per visą procedūrą turi traktuoti atitinkamo dalyvio pasiūlymą kaip tinkamą pasiūlymą, atitinkantį Direktyvos 2004/18 nuostatas, jei nėra požymių, kad susijusių dalyvių pateikti pasiūlymai buvo suderinti ar dėl jų buvo susitarta.
- 26 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2004/18 2 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, nesant aiškios teisės normos arba specialios sąlygos viešojo pirkimo skelbime ar konkurso sąlygose, atskirus pasiūlymus per tą pačią procedūrą pateikę tarpusavyje susiję konkurso dalyviai neprivalo perkančiajai organizacijai savo iniciatyva pranešti apie savo ryšius.

Dėl trečiojo–penktojo klausimų

- 27 Trečiuoju–penktuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, taikomas SESV 101 straipsnis ir ar Direktyvos 2004/18 2 straipsnį ir Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalies trečiąją pastraipą bei 2 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad jei perkančioji organizacija turi informacijos, dėl kurios kyla abejonių dėl tam tikrų dalyvių pateiktų pasiūlymų savarankiškumo, ji turi patikrinti, prireikus pareikalaudama iš šių dalyvių papildomos informacijos, ar jų pasiūlymai tikrai savarankiški, o jei ne, ar perkančiosios organizacijos neveikimas gali turėti įtakos vykstančios viešojo pirkimo procedūros teisėtumui.
- 28 Dėl SESV 101 straipsnio reikia priminti, kad šis straipsnis netaikomas, kai pagal jį draudžiamus susitarimus arba veiksmus sudaro arba atlieka vieną ekonominį vienetą sudarančios įmonės (šiuo klausimu žr. 1988 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Bodson*, 30/87, EU:C:1988:225, 19 punktą ir 1989 m. balandžio 11 d. Sprendimo *Saeed Flugreisen ir Silver Line Reisebüro*, 66/86, EU:C:1989:140, 35 punktą). Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar tiekėjos A ir B sudaro vieną ekonominį vienetą.
- 29 Tuo atveju, jei atitinkamos bendrovės nesudaro vieno ekonominio vieneto, kadangi patronuojančioji bendrovė neturi lemiamo poveikio jos patronuojamosioms bendrovėms, reikia pažymėti, kad bet kuriuo atveju Direktyvos 2004/18 2 straipsnyje numatytas vienodo požiūrio principas būtų pažeistas, jei būtų pripažinta, kad susiję dalyviai gali pateikti suderintus ar sutartus, t. y. ne savarankiškus ir nepriklausomus, pasiūlymus, o dėl to jie įgytų nepagrįstą pranašumą kitų dalyvių atžvilgiu, ir nėra būtina nagrinėti, ar tokių pasiūlymų pateikimas reiškia dar ir SESV 101 straipsniui prieštaraujantį elgesį.
- 30 Taigi, siekiant atsakyti į trečiąjį–penktąjį klausimus, nereikia taikyti ir aiškinti SESV 101 straipsnio šioje byloje.
- 31 Dėl pareigų, kurios, remiantis minėtu Direktyvos 2004/18 2 straipsniu, tenka perkančiosioms organizacijoms, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad perkančiosioms organizacijoms priskirtas aktyvus vaidmuo taikant minėtame straipsnyje įtvirtintus viešojo pirkimo sutarčių sudarymo principus (šiuo klausimu žr. 2015 m. kovo 12 d. Sprendimo *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, 42 punktą).

- 32 Kadangi ši perkančiųjų organizacijų pareiga atitinka pačią direktyvų, reglamentuojančių viešojo pirkimo sutarčių sudarymo tvarką, esmę, Teisingumo Teismas nusprendė, kad perkančioji organizacija bet kuriuo atveju privalo patikrinti, ar nėra perkančiosios organizacijos eksperto interesų konflikto, ir imtis tinkamų priemonių, skirtų jam išvengti, nustatyti ir pašalinti (2015 m. kovo 12 d. Sprendimo *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, 43 punktą).
- 33 Ši jurisprudencija, atsižvelgiant į tai, kas buvo konstatuota šio sprendimo 29 punkte, taikytina situacijoms, kaip antai nagrinėjamai pagrindinėje byloje, kurioms būdingas susijusių tiekėjų dalyvavimas viešojo pirkimo procedūroje. Todėl perkančioji organizacija, kuriai tampa žinoma objektyvi informacija, dėl kurios kyla abejonių dėl pasiūlymo savarankiškumo ir nepriklausomumo, turi išnagrinėti visas reikšmingas aplinkybes, kurios lėmė tam tikro pasiūlymo pateikimą, kad būtų išvengta viešojo pirkimo procedūros trūkumų, jie būtų nustatyti ir pašalinti, o prireikus – prašyti šalių pateikti tam tikros informacijos ir įrodymų (pagal analogiją žr. 2015 m. kovo 12 d. Sprendimo *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, 44 punktą).
- 34 Dėl įrodymų, galinčių pagrįsti tai, kad susijusių dalyvių pasiūlymai yra savarankiški ir nepriklausomi arba ne, pažymėtina, jog iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, be kita ko, ar teismo procese galima atsižvelgti į visų rūšių įrodymus, ar tik į tiesioginius įrodymus.
- 35 Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje ir 2 straipsnio 1 dalies b punkte, į kuriuos daroma nuoroda trečiajame ir ketvirtajame prejudiciniuose klausimuose, tik reikalaujama, be kita ko, kad valstybės narės numatytų greitas ir veiksmingas peržiūros procedūras viešojo pirkimo sutarčių sudarymo srityje. Nei šiose Direktyvos 89/665 nuostatose, nei jokiaje kitoje tos direktyvos ar Direktyvos 2004/18 nuostatoje nėra teisės normų, reglamentuojančių Sąjungos viešojo pirkimo sutarčių sudarymo taisyklių pažeidimo įrodymų pateikimą ir vertinimą.
- 36 Šiomis sąlygomis, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, nesant Sąjungos teisės nuostatų konkrečioje srityje, kiekviena valstybė narė turi nustatyti administracinės procedūros ir teismo proceso taisykles, skirtas asmenų teisių, kylančių iš Sąjungos teisės, apsaugai užtikrinti. Vis dėlto šios procesinės taisyklės neturi būti mažiau palankios, nei taikomos panašioms ieškiniams dėl teisių, kylančių iš nacionalinės teisės sistemos, apsaugos (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimosi Sąjungos teisės sistemoje nustatytais teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (2015 m. kovo 12 d. Sprendimo *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, 39 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 37 Dėl reikalaujamo įrodymų lygio siekiant įrodyti, kad pateikti pasiūlymai, kurie nėra nei savarankiški, nei nepriklausomi, pažymėtina, jog pagal veiksmingumo principą reikalaujama, kad Sąjungos viešojo pirkimo sutarčių sudarymo taisyklių pažeidimą būtų galima įrodyti remiantis ne tik tiesioginiais, bet ir netiesioginiais įrodymais, su sąlyga, kad jie yra objektyvūs ir nuoseklūs, o susiję konkurso dalyviai gali pateikti priešingų įrodymų (pagal analogiją žr. 2016 m. sausio 21 d. Sprendimo *Eturas ir kt.*, C-74/14, EU:C:2016:42, 37 punktą).
- 38 Kalbant apie pagrindinę bylą, reikia pažymėti, kad konstatavimo, jog ryšiai tarp konkurso dalyvių turėjo įtakos jų pasiūlymų, pateiktų dėl tos pačios procedūros, turiniui, iš principo pakanka tam, kad į šiuos pasiūlymus perkančioji organizacija negalėtų atsižvelgti, nes jie turi būti pateikti visiškai savarankiškai ir nepriklausomai, jei parengti susijusių dalyvių. Vis dėlto vien konstatavimo, kad tarp atitinkamų įmonių yra kontrolės santykiai dėl nuosavybės teisių ar balsavimo teisių skaičiaus, kuriuo galima pasinaudoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose, nepakanka, kad perkančiosios organizacijos galėtų automatiškai per viešojo pirkimo procedūrą atmesti šiuos pasiūlymus, nepatikrinusios, ar tokie santykiai turėjo konkrečią įtaką šių pasiūlymų nepriklausomumui (pagal analogiją žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Assitur*, C-538/07, EU:C:2009:317, 32 punktą).

- 39 Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgęs į faktines aplinkybes pagrindinėje byloje, turi atlikti šiuo atžvilgiu reikiamus patikrinimus ir įvertinimus, taip pat dėl aplinkybių, nurodytų ketvirtojo klausimo a punkte, ir to paties klausimo b punkte nurodytos dalyvio savanoriškai pateiktos deklaracijos įrodomosios galios. Jei atlikęs šiuos patikrinimus ir įvertinimus teismas priėtų prie išvados, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami pasiūlymai nebuvo pateikti savarankiškai ir nepriklausomai, reikia priminti, kad Direktyvos 2004/18 2 straipsnis aiškintinas taip, kad juo draudžiama sudaryti sutartį su dalyviais, pateikusiais tokius pasiūlymus.
- 40 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį–penktąjį klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/18 2 straipsnis aiškintinas taip, kad jei perkančioji organizacija turi informacijos, dėl kurios kyla abejonių dėl tam tikrų dalyvių pateiktų pasiūlymų savarankiškumo ir nepriklausomumo, ji turi patikrinti, prireikus pareikaludama iš šių dalyvių papildomos informacijos, ar jų pasiūlymai tikrai savarankiški ir nepriklausomi. Jei paaiškėtų, kad pasiūlymai nėra savarankiški ir nepriklausomi, pagal Direktyvos 2004/18 2 straipsnį draudžiama sudaryti sutartį su dalyviais, pateikusiais tokį pasiūlymą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 41 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo 2 straipsnį reikia aiškinti taip:

- nesant aiškios teisės normos arba specialios sąlygos viešojo pirkimo skelbime ar konkurso sąlygose, atskirus pasiūlymus per tą pačią procedūrą pateikę tarpusavyje susiję konkurso dalyviai neprivalo perkančiajai organizacijai savo iniciatyva pranešti apie savo ryšius,
- jei perkančioji organizacija turi informacijos, dėl kurios kyla abejonių dėl tam tikrų dalyvių pateiktų pasiūlymų savarankiškumo ir nepriklausomumo, ji turi patikrinti, prireikus pareikaludama iš šių dalyvių papildomos informacijos, ar jų pasiūlymai tikrai savarankiški ir nepriklausomi. Jei paaiškėtų, kad pasiūlymai nėra savarankiški ir nepriklausomi, pagal Direktyvos 2004/18 2 straipsnį draudžiama sudaryti sutartį su dalyviais, pateikusiais tokį pasiūlymą.

von Danwitz

Vajda

Juhász

Jürimäe

Lycourgos

Paskelbta 2018 m. gegužės 17 d. viešame teismo posėdyje Liuksemburge

Kancleris
A. Calot Escobar

Ketvirtosios kolegijos
pirmininkas
T. von Danwitz